

BUITEN

26^E JAARGANG N^O. 39

ZATERDAG 24 SEPTEMBER 1932

Foto Anderson

ASSISI, DE STAD VAN DEN HEILIGEN FRANCISCUS. DE KERK VAN ST. FRANCISCUS
GEZIEN VAN DE POORT S. GIACOMO

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD:

EEN MAND MET VISCH, DOOR CHARLES G. D. ROBERTS	BLZ. 458, 468
ASSISI, DE STAD VAN DEN HEILIGEN FRANCISCUS (GEÏLL.), DOOR H. V. D. M.	BLZ. 457, 460—462
HET KNOOPENSCHRIFT (GEÏLL.), DOOR B. W.	BLZ. 462—463
APHORISME, DOOR M. W. B.	BLZ. 463
LIMBURGSCHE BOERDERIJEN (GEÏLL.), DOOR MR. E. FRANQUINET	BLZ. 463—466
LECTUUR (VERHAAL VAN EEN OUDEN PENNELIKKER). NAAR HET RUSSISCH VAN A. P. TSJECHOW	BLZ. 465—467
SCHADUWPLANTEN (GEÏLL.), DOOR MIEN RUYLS	BLZ. 466—468

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar Rokin 74-76, Amsterdam. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten, verboden.

Een mand met visch

DOOR CHARLES G. D. ROBERTS

FRISCH en teer streelde het licht van den zachten lente-middag de kleine, verlaten open plek in de wildernis. Aan het einde van de open ruimte, onder een eenzamen witten berkeboom, waaraan de eerste groene blaadjes ontloken, stond een pioniers-hut, al lang verlaten, zonder deur of vensters, terwijl het van latten gemaakte dak was ingevallen. Even verder liep, met haastig, muzikaal geruisch en vroolijke schittering, een ondiep stroompje van een paar el breed, waarvan het heldere water barnsteenkleurig was getint door de verwijderde ceder-moerassen waar het ontsprong. Langs een zijde liep het met zware karresporen doorploegde woudloopers-pad langs de open ruimte en vervolgde zijn gevaarlijken weg over de rivier over een primitieve brug, die men liefst niet in de duisternis moest probeeren over te gaan. Over die heele eenzame, afgelegen wereld van New Brunswick lag het lichte, ijle groen van den Meimorgen onder een hemel van kristalhelder kobaltblauw, gevlekt met witte schapenwolkjes.

Voor de vervallen hut stond een licht karretje, waarvan de wielen en de gelakte carrosserie vol moddervlekken zaten. In het open achtergedeelte van den wagen, goed weggestopt onder de zitplaats, lag een groote, rieten vischmand en uit een vierkant gat in het deksel stak een bosje gras. Tien of twintig pas daarvandaan, vastgemaakt onder den berkeboom, kauwde een roodbruin paard op het laatste restje van een bundel hooi en zwaaide onophoudelijk met zijn langen staart heen en weer om de vliegen af te weren.

Om een hoekje van de vervallen hut kwam een vos sluw rondloeren. Hij bekeek den wagen, hij bekeek het paard onder den berkeboom, hij bespiedde de geheele open ruimte, den weg en het vrije gedeelte bij den stroom. Toen keerden zijn oogen, met hun spiedenden blik, terug naar den wagen en de gevulde mand achter in den wagen. Tenslotte stapte hij voorzichtig ten volle in het licht, trippelde erheen en snoof onderzoekend. Alsof hij nog twijfelde, ging hij op zijn achterpooten staan met zijn voorpooten op den band van het dichtstbijzijnde wiel en snoof lang en onderzoekend. Ja, geen twijfel aan, er was visch in die mand, versche visch, nog wel forellen.

Hij had heel erg en trek in die visch. Het scheen gemakkelijk genoeg ze te bemachtigen. Hij zette zijn voorpooten op het achterbord van den wagen en bestudeerde het geval. Waarom zou hij er eigenlijk niet opklauteren en zich te goed doen? Het paard, dat toevallig op dat oogenblik zijn scherpen geur opving, draaide zich plotseling om en snoof heftig door de neusgaten. Maar wat gaf hij er om of het paard het al of niet goed vond? Voor paarden, onderdanige slaven, koesterde hij de diepste minachting. Hij zou van die forellen smullen, of het paard het goed vond of niet. En in ieder geval was het paard, zooals hij zag, aan den boom vastgebonden. Hij trok

zijn achterpooten onder zijn lichaam, gereed om te springen.

Toen dook een andere gedachte op in zijn sluwen, rooden kop. Niemand, die versch gevangen forel op haar juiste waarde kon schatten, zou ze zoo onbeschermd laten staan, tenzij hij het deed met een booze bedoeling. Ongetwijfeld waren ze daar zoo neergezet als een val. De vos trok zijn neus op, minachtend en tevens wat spijtig. Hij wist het een en ander van vallen af. Hij had eens in een val gezeten. Maar hij liep er niet voor den tweeden keer in, zoo gek was hij niet! Wat waren die menschen toch eigenlijk dom! Zijn voldoening van het doorzien van hun plan stelde hem bijna schadeloos voor het verlies van den verwachten maaltijd. Hij liet zich op den grond vallen, ging op zijn staart zitten en bleef den wagen eenigen tijd beloeren. Toen draafde hij weer het bosch in om op boschmuizen te jagen.

Maar dezen keer was de roode dief te slim geweest. De mand in den wagen was vol forellen en er zat geen val in. Hij had naar hartelust kunnen smullen en niemand zou er aanstoot aan hebben genomen behalve het vastgebonden paard, als hij maar niet zoo erg knap was geweest. Want zelfs onder de dieren in de vrije natuur is de buit niet steeds voor den slimste.

De forellen waren daar in die mand alleen omdat de vangst zoo overvloedig was geweest. De twee visschers, die bij het kriecken van den dag over die vijftien mijlen van hobbelig boschpad hadden gereden, hadden den geheelen morgen in de rivier boven de brug gevischt. In dit seizoen lagen de forellen — mooie, kleurige visschen van de goede grootte om te koken — in de open, golvende versnellingen of aan den voet der watervalletjes; en zij haptten gretig naar iedere kleurige vlieg. Tegen den middag waren de visschers teruggekeerd naar de verlaten hut om onder den berkeboom te lunchen en het paard te voederen en te laten drinken. Zij hadden hun geheele vangst in één mand gegooid, hadden die mand onder de bank geschoven en waren weer op stap gegaan om in het benedengedeelte van de rivier, met zijn groote plassen en lange, in zonlicht badende stroomversnellingen, hun geluk te beproeven. Zij waren goede visschers, maar van de boschen hadden ze geen verstand en zij vermoedden in de verste verte niet, dat zij op die manier gevaar liepen van hun ochtend-vangst te worden beroofd.

Kort na het vertrek van den al-te-slimmen vos, kwam een zwerver aanwandelen met een vuil, klein bundeltje, dat aan een stok over zijn schouder bengelde. Zijn oogen begonnen te glinsteren bij het gezicht van den onbewaakten wagen uit de stad en hij doorzag den toestand in een oogwenk. Vóór in den wagen, bij het spatbord, vond hij een lunchmand, nog half vol, daar de visschers van plan waren bij hun terugkomst zich nog eens flink te goed te doen. Hij at snel zoowat de helft van wat de mand bevatte op en stopte de rest in zijn smerig pak; daarna stak hij met grooten smaak een half opgebrande sigaar op, die een der visschers op een boomstam had laten liggen. Toen stelde hij een onderzoek in de vischmand in. Hij nam er een half dozijn van de mooiste visschen uit en reeg ze aan een gespleten tak. Dat beschouwde hij niet als diefstal, maar slechts als het inzamelen van een kleine en billijke belasting van de gemeenschap, die in den laatsten tijd verzuimd had hem behoorlijk van voedsel te voorzien. Vroolijk zijn sigarenstompje smokend, liep hij naar het paard en sloot er vriendschap mee door het een paar handenvol frisch gras toe te steken. Daarop, met de visschen bungelend naast zijn pakje dat onder het loopen ertegen aan tikte, hervatte hij zijn eenzamen tocht, liep voorzichtig over de wankel brug en verdween in het pijnbosch aan den overkant. Het paard, dat zich eenzaam gevoelde, hinnikte hem achterna.

Een verwaarloosd stuk bouwgrond of een vroeger bewoonde blokhut, in ieder geval iets wat door menschen is gewrocht en daarna weer verlaten, schijnt altijd een bijzondere bekoring te bezitten voor in 't wild levende dieren. Misschien voelen zij er iets van, dat ze hiermee verloren terrein hebben herwonnen. Of misschien hopen zij, uit wat hij heeft achtergelaten, iets te leeren begrijpen over de oorzaak van 's menschen heerschappij over al het gedierte.

De zwerver was nauwelijks vertrokken of een andere verscheen ten tooneele. Uit het riet en gras, dat langs den oever van de rivier groeide, verscheen heimelijk een klein dier met korte pooten en een lang lichaam, dat veel overeenkomst vertoonde met een overdreven wezel, maar geheel zwart van kleur. Zijn kop was bijna driehoekig; zijn oogen, die dicht bij elkaar stonden, waren glinsterend en wreed. Het liep het grasveld half over, bleef toen staan en keek in die houding eenigen

tijd naar het vastgebonden paard en de verlaten hut. Toen het niets zag, dat het angst kon aanjagen, liep het achter de hut om en het terrein rond en verscheen weer, evenals de vos, aan den hoek het dichtst bij den wagen. Van dit punt uit overzag het den toestand opnieuw en terwijl zijn scherpe neus den geur van de visch opsnoof, verscheen en verdween er een vonk in zijn oogen.

Ten slotte overtuigd, dat er geen gevaar dreigde, ijelde de marter ¹⁾ naar den wagen. Van het paard nam het heelemaal geen nota. Het liep eenige malen met zenuwachtig schokkende bewegingen om den wagen heen, waarbij het zijn kop heen en weer draaide, tot zijn neus hem met zekerheid verteld had, dat de visch in den wagen was. Daarna — want de marter mist de overdreven sluwheid van den vos en verspilt niet veel tijd om zich te bedenken — klom hij vlug langs een der wielen omhoog en viel op de vischmand aan.

Nu had de zwerper, bij zijn dieverij, de beleefdheid betracht de mand weer te sluiten. De marter wist niet wat te doen. Misschien was het gat in de mand groot genoeg om er zijn kop door te wringen, maar het was zeker niet groot genoeg om bij de visch te komen. Hij begon woest aan de mand te rukken en te sleuren. De achterzijde van den wagen bestond uit een op scharnieren draaiende, neerslaande klep en de visschers hadden die niet opgeslagen. Nadat de mand eenigen tijd heen en weer was getrokken, kwam ze op den rand te staan, tuimelde er af en viel met een slag op haar zijde op den grond. De sluiting raakte los en het deksel viel half open. De marter sprong er naast op den grond en begon den inhoud er uit te trekken en links en rechts te verspreiden, waarbij hij in een zinneloozen aanval van vraatzucht uit de eene visch na den andere een hap nam, alsof hij bang was dat ze nog leefden en hem konden ontsnappen.

Toen de mand leeg was en zijn eerste drift bekoeld, ging de marter er toe over zich duchtig te goed te doen. Hij zocht een visch uit, die hem het mooist voorkwam en at dien op zijn dooie gemak op, kop en staart op het gras achterlatend. Daarna zocht hij zich een grooteren uit, alsof hij den eersten slechts had gegeten om zijn eetlust te prikkelen.

Terwijl hij zoo op zijn gemak zat te smullen aan de zilveren-bruine, rood-gevekte lekkernij, kwam er een groote schaduw tusschen hem en de zon. Hij nam zich niet den tijd om naar boven te kijken en te zien wat het was. Het leek alsof de aanraking van die schaduw een sterke veer in beweging had gebracht. Hij schoot van zijn plaats af met zulk een snelheid, dat het oog niet kon onderscheiden hoe hij het had gedaan en in het kleinste onderdeel van een seconde lag hij verscholen in de leege vischmand, die nog, half open, op haar kant lag. Een paar lange, zwarte, sikkelvormige klauwen, waarboven dik-gevederde, grijze pooten, grepen naar de plaats waar hij had gestaan.

Woedend dat hij zijn prooi had gemist, vloog de groote hoornuil, die tijger van de lucht, weer op zijn geluidlooze, donzige vlerken omhoog en schoot plotseling op de mand af, alsof hij ze wilde omkeeren. Terwijl zijn klauwen in het rietwerk grepen, als om houvast te vinden, schoot de kop van den marter op zijn langen, hals vooruit en naar boven en sloeg hij zijn scherpe, blanke tanden in de dij van den vogel.

Doch de veeren wapenrusting van den uil, al leek ze zoo zacht en donzig, bezat in werkelijkheid een groot weerstandsvermogen. De lange tanden van den marter bereikten het vleesch en brachten bloed te voorschijn, maar hij kon geen houvast krijgen. De staalharde spieren van de dij rukten zich los uit zijn kaken en lieten slechts een lastigen hoop veeren in zijn bek achter. Nog juist op tijd trok hij zijn kop terug in de mand, op het oogenblik, dat de vogel met een bliksem-snelle beweging naar hem greep.

Maar hoe woedend de marter ook was, hij verloor zijn zelfbeheersching niet. Hij wist, dat de uil een van zijn gevaarlijkste mededingers en vijanden was. Hij wist, dat hij hem kon doden, als hij hem bij den strot kon pakken of bij een van de machtige vleugels, dicht bij den rug. Maar dat als maakte hem voorzichtig. Hij wist opperbest, dat hij, in een openlijk gevecht veel meer kans had, dat zijn nek of rug in den greep dier meedoogenlooze klauwen raakte en dan was het met hem gedaan. Daarom hield hij zich voorzichtig schuil in de mand, die groot genoeg was, om hem een veilige schuilplaats te bieden. Hij gilte schrill door het kleine vierkante gat in het deksel, terwijl zijn aanvaller, die zich zijn prooi zag ontgaan en die woest was door de pijn van zijn wond, weer op

de mand aanviel en probeerde zich met zijn klauwen toegang ertoe te verschaffen. Een toevallige slag met een van zijn vlerken — de mand lag nog steeds op haar zijde — sloeg het deksel heelemaal dicht. Het bruine paard aan den berkeboom draaide zich om aan zijn touw, rolde met de oogen en blies door zijn neus, alsof het verontwaardigd was om dat kabaal bij zijn trouwen wagen.

Juist op dat moment in de avonturen van den marter verscheen de vos weer ten tooneele. Hij had niet veel geluk gehad bij zijn jacht op veldmuizen en het water kwam hem in den bek, als hij dacht aan die forellen in den wagen. Hij wist heel wat van vallen af en hij besloot eens te probeeren of hij dien val niet kon ontkomen.

Verbaasd bleef hij staan bij het tooneel dat zijn schrandere oogen ontwaarden, toen hij omzichtig buiten het beschermende pijnbosch sloop. Hij bleef stil staan om het goed in zich op te nemen. Hij zag de mand op den grond liggen en den woedenden uil er naar grijpen. Maar de visch zag hij niet. Daaruit maakte hij op, dat die nog in de mand was en dat de uil probeerde zich er meester van te maken. Hij wist, dat dit soort van uilen geweldige tegenstanders waren; maar met zijn gewicht en zijn lange, bewapende kaken durfde hij het best tegen ze op te nemen. Zijn oogen gloeiden groen van verontwaardiging toen hij zag, dat de uil den buit wou bemachtigen, dien hij reeds als den zijne beschouwde. Hij sloop vooruit, geluidloos meende hij, en deed een hoogen sprong naar de wuivende vleugels.

Maar de ooren van een uil zijn een wonder van gevoeligheid. Hij kan het gepiep van een muis hooren op een afstand, die het snateren van een eekhoorn voor gewone ooren onhoorbaar zou maken. Voor den vogel op de mand klonk het sluipen van die fluweelen pooten als het draven van beangste schapen. Zonder eenige inspanning schoot zijn lichaam omhoog, bleef een oogenblik zweven om met zijn harde, ronde, maan-bleeke oogen den vos aan te staren en toen vloog hij geluidloos weg, niet geneigd om den strijd aan te binden met dien rooden vreemdeling met zijn lange kaken.

De vos was hoogelijk verbaasd toen hij de forellen over het gras verspreid zag liggen, terwijl er enkele gehavend en gebeten bij lagen. Wat was er dan in de mand? Wat trachtte de groote uil te bereiken, terwijl de heerlijkste visschen voor hem uitgespreid lagen? Zijn nieuwsgierigheid won het van zijn honger, hij stapte op de mand af en snuffelde aan het gat in het deksel. Oogenblikkelijk hoorde hij een schrill, kwaadaardig gegrom van binnen en een wijd-geopende, driehoekige bek, bezet met witte tanden, beet naar zijn neus. Hij deinsde snel achteruit en ging met opgestoken ooren en schuinen kop op zijn staart zitten om het geval te overdenken.

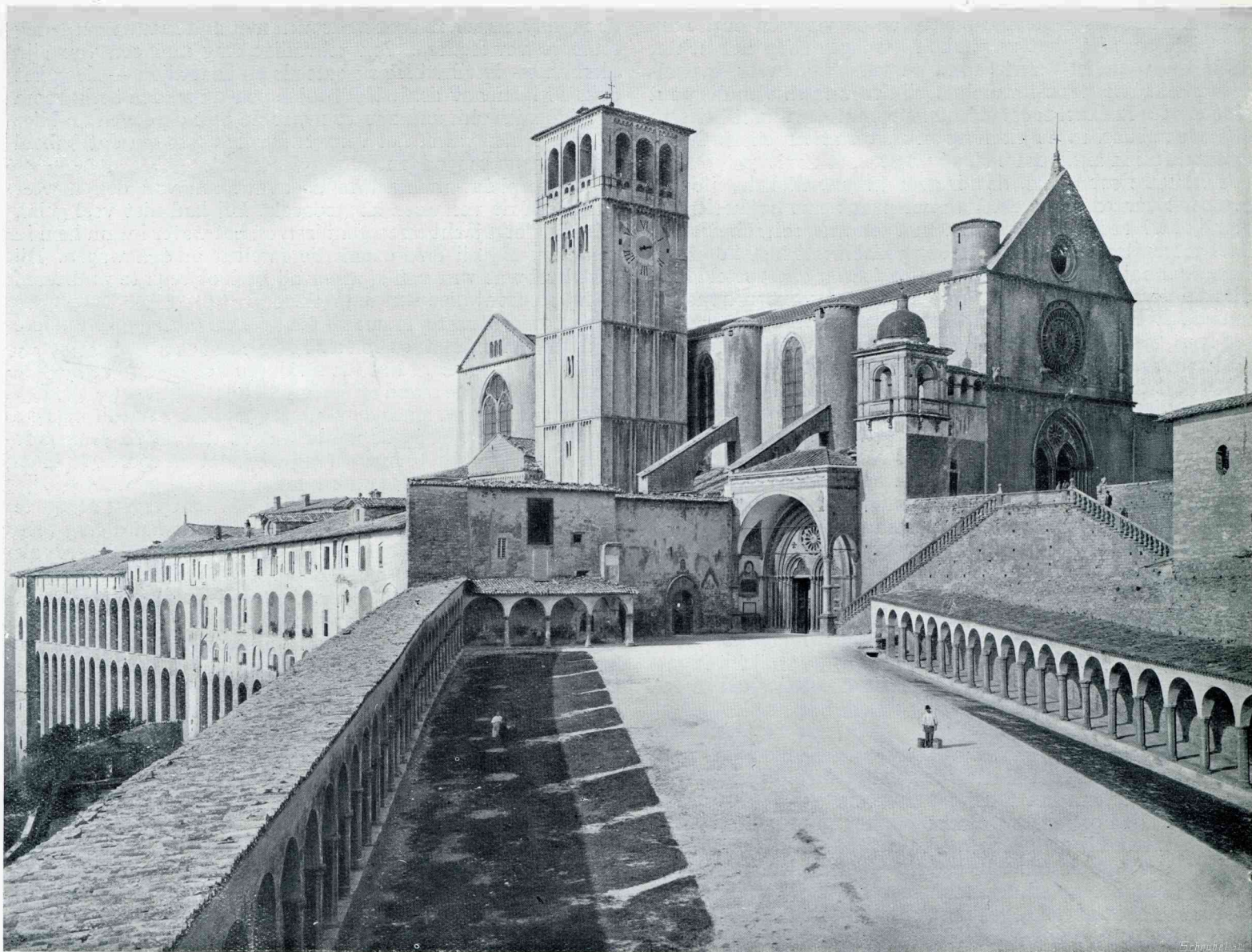
Hij begreep absoluut niet, hoe een marter in de mand was geraakt. Er voorzichtig omheen loopend, zag hij, dat het deksel een kiertje open stond, zoodat de marter er uit kon komen als hij wou. Maar de vos wou liever niet, dat hij er uit kwam. De vos verlangde naar visch en niet naar een gevecht met een tegenstander, die hem heel wat last kon veroorzaken. De marter moest maar rustig in de mand blijven.

Het deksel van de mand scherp in het oog houdend, kroop hij achterwaarts weg, bleef een eindje verder liggen en begon de forellen op te eten. Maar geen oogenblik verloor hij dat deksel uit het oog. Hij lag met zijn pooten onder zijn lichaam, iedere spier gespannen voor dadelijk gebruik, elk oogenblik in de verwachting, dat hij een wanhopigen strijd zou moeten voeren om den buit waaraan hij zich te goed deed. Hij kon zich niet voorstellen, dat zoo een vurig schepseltje als de marter zich kalm den roef van zijn maaltijd zou laten welgevallen. Hij was er zeker van, dat in een oogwenk een slangachtig, zwart lichaam, samengesteld uit tanden, stalen veeren en venijn, uit de mand zou springen en hem bij de keel zou grijpen. Hij zou het afwachten, maar hij verlangde er niet naar.

Intusschen bleef de woedende marter besluiteloos in zijn mand. Hij kon het niet verkroppen, dat de groote, arrogante mededinger met zijn pluimstaart zijn mooie, vette forellen zat op te peuzelen. Maar — och, hij had al een van de forellen heelemaal en een tweede grootendeels verorberd. Zijn ergste honger was gestild. Hij kon zijn woede betugelen en zijn verstand zei hem, dat hij zoo mogelijk een gevecht moest vermijden. Hij wist hoe ijzerhard de spieren waren, die onder dat zachte vel verborgen lagen en hoe doodelijk de greep dier lange, smalle kaken was. Geen betere vrede-stichter dan een verzadigde maag. Dus bleef hij zachtjes liggen grommen en afwachten.

(Vervolg en slot op bladz. 468)

1) „mink” een Amer. wezelsoort.

DE KERK VAN DEN HEILIGEN FRANCISCUS TE ASSISI

Assisi, de stad van den heiligen Franciscus

ER zijn er, die meenen Italië te kennen, wanneer zij Rome en Venetië, Florence en Napels hebben bezocht, er de openbare gebouwen en de musea hebben bewonderd, er de onvolprezen Italiaansche natuur en Italiaansche luchten hebben genoten. Zijn zij dan nog geweest te Pisa of Genua of Turijn of Milaan, dan meenen zij, met uitzondering van het zuidelijkste Italië en Sicilië, geheel het Appenijsch schiereiland wonderwel te kennen. Maar dan vergeten zij toch, dat er niet slechts zijn overblijfselen van groote tijdperken uit Italië's geschiedenis, die bij voorbeeld in Ravenna en Ferrara worden gevonden, maar ook, dat geheel Italië eigenlijk één groot museum is, en dat dikwerf de zgn. kleine, vergeten, geenszins door Baedeker met een sterretje genoemde kleine plaatsjes in het midden van Italië de mooiste, althans de meest belangwekkende zijn. Het is langzamerhand wel een ieder bekend, dat Sienna, tusschen Rome en Florence gelegen, evenzeer als de genoemde kunststeden met een bezoek moet worden vereerd, en het is al veel langer bekend, dat Bologna, wat terzijde van den grooten weg gelegen, zeker niet minder dan Florence de moeite van het bezoek waard is. Maar, om slechts een voorbeeld te noemen, hoevelen, die Italië reeds menigmaal bezochten, gaan naar een stadje als Perugia, inderdaad moeilijk te bereiken, en hoevelen verzuimen niet Assisi, in de onmiddellijke nabijheid daarvan gelegen, te bezichtigen. Assisi heeft in bekendheid uitermate gewonnen sedert in 1926 het zevende eeuwfeest van den Heiligen Franciscus, die daar werd geboren en er het grootste deel van zijn leven doorbracht, met begrijpelijken luister werd herdacht. Maar Assisi is veel meer dan de stad van den Heiligen Franciscus alleen, al kan het wat typische ligging, stads karakteristiek en stadsschoonheid betreft, niet volledig Perugia evenaren. Het maakt echter, als dit, deel uit van Umbrië, al herbergt het niet schoonheden,

die achtereenvolgens aan den Etruskischen, den middel-euwschen en den Renaissancetijd herinneren. Men bereikt het, wanneer men den spoorweg volgt, die van Foligno, waar de treinen van Rome naar Ancona doorgaan, naar Perugia voert, een spoorweg, welke Florence en Bologna eerst bereikt nadat men weer een paar keer is overgestapt. Ja, deze reizen naar het Italiaansche „binnenland” zijn niet altijd zoo gemakkelijk, al is voor een ieder, die een spoorwegboekje in een vreemde taal weet te raadplegen, de verbinding toch licht te vinden. Zóó dicht ligt Assisi in de nabijheid van Perugia, dat men de steden wederzijds op een helderen dag met het bloote oog kan waarnemen. En het heet zelfs, dat de Heilige Franciscus, die in zijn jonge dagen een typische bonvivant was en braaf mededeed aan zgn. ridderlijke oorlogsgebruiken, door de lieden van Perugia werd gevangen genomen en in den kerker aldaar tot de overdenkingen kwam, die hem leidden tot zijn verder heilig leven. Wie Assisi nadert, hetzij van den kant van Rome, hetzij van dien van Perugia of Florence, herkent er dra de stad van den Heiligen Franciscus in. Want het klooster en de beide aan hem gewijde kerken, boven elkander gebouwd, overschaduwden zelfs van een verren afstand deze wit getinte bergstad met haar nauwelijks 10.000 inwoners. Franciscus werd er geboren als zoon van een welgesteld koopman, die het zijn kinderen aan niets behoefde te laten ontbreken; hij heeft daar of in de onmiddellijke nabijheid ervan zijn heilige leven geleefd. Hij werd de stichter van de Orde der Franciscanen en zoozeer heeft hij de bijzondere taak, die op deze Orde kwam te rusten, gevoeld, dat hij, toen hij Dominicus te Rome had ontmoet, bepaaldelijk weigerde zijn Orde met die van de Dominicanen te doen samensmelten. De Dominicanen stonden van den aanvang af aan de zijde van de wereldlijke macht, zij gevoelden zich met oprecht geloof bezielde werktuigen van deze macht en

INTERIEUR VAN DE ONDERSTE DER AAN ST. FRANCISCUS GEWIJDE KERKEN

bestemd tot vervolging van de ketters. En ongetwijfeld hebben de volgelingen van Franciscus, nadat zij zelf vervolgingen hebben ondergaan, hieraan later deelgenomen, maar dit toch eerst lang na den dood van den stichter. Het heet wel, dat het doel, door Franciscus voorgestaan, eenigen argwaan wekte aan het Pauselijk hof van Innocentius III, bij wien Franciscus met een klein aantal vrome volgelingen uit Assisi gehoor verzocht. Maar een droom, waarin de Paus een armen man zag die met zijn schouders de kerk van het Lateraan, welke dreigde in te storten, ondersteunde, bracht hem tot nadenken, en deed hem het middel vinden om dezen vorm van religieusen geestdrift voor de verwezenlijking van eigen plannen te gebruiken. Franciscus van Assisi, die afstand deed van alle wereldlijke idealen, wijdde zich aan de armoede en aan een nederig en Christelijk leven, met het uitsluitend doel om de menschheid en alle wezens, groot of klein, te dienen. Hij bouwde zijn kleine kapel, de Portiuncula; hij stichtte zijn bedelorde; de bekeering van de Heilige Clara riep de Orde der Clarissen in het leven. Zijn bezoek aan den Sultan van Egypte, zijn leven en bidden en werken in den onrustigen tijd, dien zowel het wereldlijke als kerkelijke Italië doormaakte, het is bekend, maar het komt alles nog weer eens in onze gedachten, wanneer wij na een lange en bezwaarlijke reis eindelijk Assisi aanschouwen. ☞ Komende van Perugia gaan wij Assisi binnen door de Porta San Francesco, en de straten gaan hier spiraalsgewijze zóó steil omhoog, dat een auto, zoodra deze van eenigszins grooteren omvang is dan een gewone toerauto, de bocht bij de oude poort slechts in twee of drie tempo's kan nemen, ongeacht het groote gevaar, dat zij met den voorkant een kleurigen fruitwinkel, met den achterkant een even kleurigen winkel van reliquieën en toeristische herinneringen zal binnendringen. Dan gaat het steil naar boven, langs de voornaamste hotels, die het stadje kent, en men komt vanzelf op het ruime plein voor het klooster en voor de beide kerken. Het klooster der Franciscanen, dat na den dood van den Heilige tegen de

heuvelen aan gebouwd is, werd geruimen tijd, van 1875 tot 1925, gebruikt voor de opleiding van kinderen van onderwijzers. Maar sinds het zevende eeuwfeest van Franciscus' sterfdag is het weder gewijd aan de vroegere religieuse doeleinden en dient nu voor de opleiding en instructie van de aanstaande geestelijken van den meest uiteenloopenden landaard, die er zich voorbereiden voor de veelal belangrijke wetenschappelijke en diplomatieke zendingen, die hun over de geheele wereld worden toevertrouwd. Terzijde van het klooster, dat slechts met bijzondere vergunning en dan nog uitsluitend door mannelijke bezoekers mag worden betreden, is de ingang van de benedenste der beide kerken, aan Franciscus gewijd en eigenlijk de mooiste van de twee. Onmiddellijk terzijde van den ingang voert een trap naar het plein, dat voor de hooger gelegen kerk ligt en vanwaar men deze kan binnengaan. Met den bouw van de laagst gelegen kerk werd aangevangen in 1228, dus dadelijk na den dood van Franciscus en vier jaren later was die voltooid. ☞ Het zuidelijke portaal echter, dat waardoor men binnentreedt, dateert van het begin der veertiende eeuw, en het daaraan toegevoegde gewelf is zelfs eerst uit het einde der vijftiende eeuw. Het maakt niet slechts een lagen, maar ook een ietwat somberen indruk, die echter verdwijnt, wanneer men de kerk zelve met haar schitterende schilderingen binnentreedt. Het hoofdaltaar, dat bestaat uit een groot stuk rood marmar, geschenk van een Grieksch keizer uit Byzantium, is opgericht over het graf van Franciscus, dat men kan bezoeken, wanneer men in de crypt afdaalt langs de groote marmeren standbeelden van de Pausen Pius VII en Pius IX, die als het ware de deur, welke verbinding geeft met het klooster, bewaken. Schitterend is zowel de lager als de hooger gelegen kerk versierd, en het zijn in de eerste vooral de schilderingen, afkomstig van een leerling van Giotto, welke men vroeger aan hemzelf toeschreef, die de aandacht trekken; zij stellen de armoede, reinheid en gehoorzaamheid voor en geven de apotheose van den Heilige. In andere deelen van de kerk

zijn voorstellingen uit het leven van Christus en van den Heiligen Franciscus, ook afkomstig van de school van Giotto, terwijl prachtig versierde kapellen, aan St. Stephanus, aan St. Anthonius van Padua, aan St. Nicolaas van Bari en aan anderen gewijd, terzijde van het middenschip zijn opgebouwd. Door de lage gewelven maakt de lager gelegen kerk uiteraard een plechtiger indruk dan de hooger gelegene, in welke laatste vooral de fresco's, gewijd aan kruisiging, dood en wederopstanding van Christus, de aandacht trekken. In deze hooger gelegen kerk zijn in totaal een 28-tal afbeeldingen van het leven van den Heiligen Franciscus, voorstellende zijne droomvisioenen, zijne prediking en wonderen, zijn dood en de verschijningen, die daarna plaats hadden. Tezamen vormen deze beide kerken een imposant geheel, dat van verre zichtbaar is en Assisi als het ware in twee gedeelten schijnt te splitsen: het wereldlijke, dat reeds vóór den Heiligen Franciscus bestond en zich langgerekt over de heuvelen afteekent, en het geestelijke, samengepakt in veel kleinere ruimte, waarvan nog steeds de invloed door de geheele wereld voelbaar is. ☒ In deze beide kerken, aan Franciscus gewijd, zijn twee keer per jaar groote kerkdiensten. Op den eersten Zondag van Augustus is er de ceremonie van het groot pardon, terwijl op elken vierden October de sterfdag van den Heilige met plechtige diensten gevierd wordt. Wie zulk een dienst heeft medegemaakt in de dan altijd stampvolle kerk, vergeet dezen indruk niet licht. Hoog op het altaar zijn opgesteld de in middeleeuwsche Italiaansche dracht gekleede bazuinblazers, die slechts een enkelen keer gedurende den dienst, maar dan met onfeilbaar zuiver geluid, uit deze zilveren bazuinen tonen ter eere van den Heilige door het kerkgebouw doen weerklinken. In de voorste banken, schitterend gebeeldhouwd, hebben de bewoners van het klooster plaats genomen, en achter het altaar, voor de blikken der stervelingen verborgen, is daar het zangkoor van de broeders der Orde, die slechts enkele keren per jaar uit hunne afzondering tevoorschijn treden. Schitterend is de dienst, die wordt verricht; onbegrijpelijk wellicht voor den oningewijde, maar vol van religieuze offervaardigheid, vol symboliek. Het prachtige zingen wordt afgewisseld door de onderdeelen van den dienst, en aan het einde maken de priesters in hun rijke gewaden, voorafgegaan door het ontzaglijk sterke zangkoor en de koorknappen, een rondgang door geheel het kerkgebouw, waar een ieder de knieën buigt bij hun voorbijgaan. Des avonds herhaalt zich de dienst; het kaarslicht daarbinnen contrasteert dan niet meer, zooals des morgens, met het zonlicht daarbuiten. De dienst is korter, eenvoudiger; geen bazuinblazers schetteren zilveren tonen uit, maar de zang ruischt opnieuw elken keer, en krachtig is het geloof, dat deze verkondigt. Men kan zich, zulk een dienst bijwonende, nauwelijks indenken, dat men in het midden van Italië, in een betrekkelijk klein, onaanzienlijk plaatsje vertoeft. Het moet bijkans geheel de bevolking van Assisi zijn, die de niet geringe ruimten der kerk vult, maar dit is verbeelding, want vele duizenden komen van elders om dit onvergetelijk schouwspel, en velen meer nog om het groot pardon bij te wonen!

(Slot volgt)

H. v. D. M.

Het knoopenschrift

DE wijze om door het leggen van knopen in koorden feiten aan te vergetelheid te ontrukken of mededeelingen te doen, is overoud en denzelfden grondslag vindt men terug in den rozenkrans der Katholieken, in den knoop, dien we in onzen zakdoek leggen en in de loglijn van den zeeman. ☒ Herodotus vertelt ons, dat toen Darius den Ioniërs verzocht de wacht te blijven houden bij de drijvende brug over de Ister, hij zestig knopen in een riem legde en zei: „Mannen van Ionië, bewaar dezen riem en handel er mede, zooals ik U zal zeggen: Zoodra gij mij tegen de Scythen hebt zien oprukken, moet ge elken dag één knoop losmaken en wanneer ik nog niet zal zijn teruggekeerd, als alle dagen, die door de knopen worden aan-

geduid, verstreken zijn, zeil dan terug naar Uw land....”

☒ Een geheel systeem om door middel van knoopenschrift (indien we dit zoo mogen noemen) berichten uit te wisselen, hebben de Peruanen vele eeuwen geleden, nog vóór de verovering van het land door de Spanjaarden, in hun quipu bezeten. ☒ Een quipu (letterlijk knoop) bestaat uit een hoofdkoord, soms zelfs een dunnen boomtak, waaraan ahangend koorden van allerlei kleur zijn bevestigd. In elk dwarskoord zijn knopen gelegd van verschillenden vorm en afwisselende grootte, die elk hun speciale beteekenis hebben en eveneens op verschillende hoogten zijn aangebracht. Nu eens is een touw aan een nevenkoord bevestigd, dan weer zijn ze op de grilligste wijze om andere koorden heengeslingerd en vormen deze, als het ware, geheele „gedachtenketens”. ☒ Wat de kleuren betreft, had rood destijds betrekking op soldaten, geel op goud, wit duidde zilver aan, groen koren enz., een enkele knoop beteekende tien, twee enkele knopen twintig, een dubbele knoop had een waarde van honderd, twee dubbele van tweehonderd enz. ☒ Deze eenvoudige hulpmiddelen dienden voor verschillende doel-

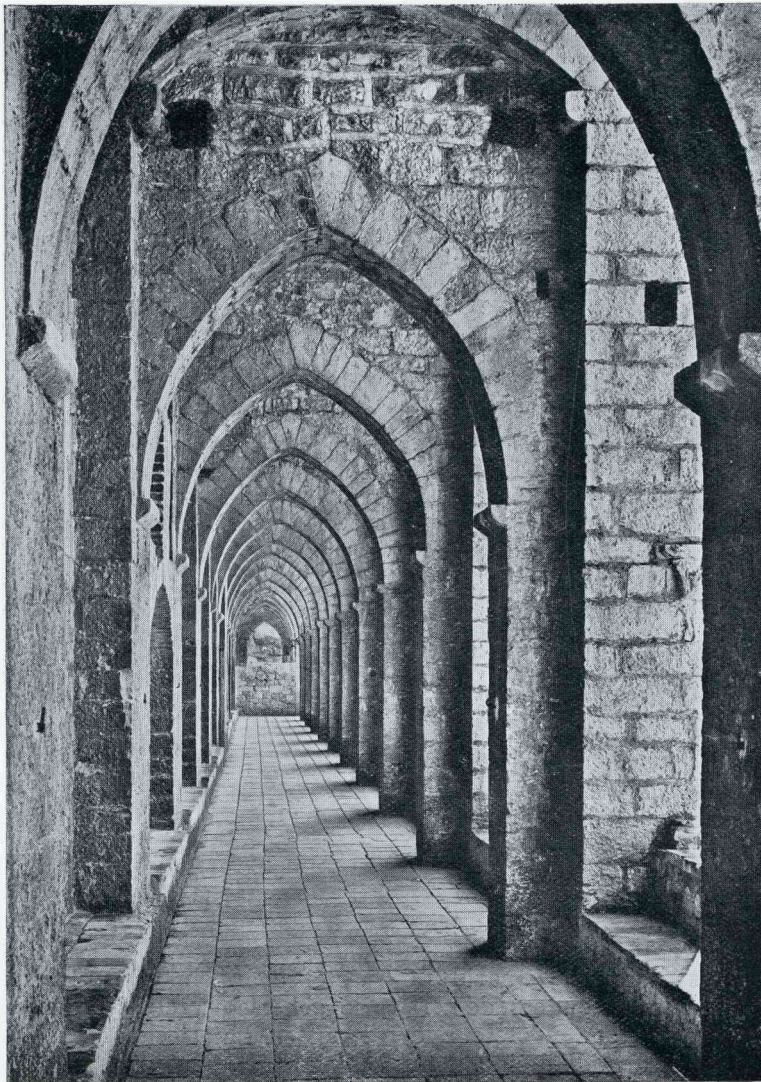

Foto Anderson

GANG IN HET KLOOSTER VAN ST. FRANCISCUS

einden. Naast het gemak bij het rekenen, werden ze gebruikt om de oude annalen van het Incarijk bij te houden, orders naar ver afgelegene provinciën te sturen, bijzonderheden omtrent het leger enz. vast te leggen. Zelfs werden ze gebruikt om een levensbeschrijving van een doode aan de vergetelheid te ontrukken, waarbij dan de quipu mede in het graf ging, op dezelfde wijze als dit in oud-Egypte geschiedde met de in hieroglyphenschrift beschreven stenen of papyrusrollen. ☒ Zoo moeilijk echter moet dit „schrift” te knopen en weder te ontcijferen zijn geweest, dat iedere stad in Peru destijds een speciaal daartoe aangesteld functionaris bezat, wiens taak het was de koorden te knopen en de quipu's te lezen. Ofschoon deze quipucamayocuna of knoop-ambtenaren een groote vaardigheid in deze kunst bereikten, waren ze toch zelden in staat een quipu geheel zonder mondelinge toelichting te ontcijferen, terwijl het bovendien noodig was, indien er een van een ver verwijderde provincie werd verzonden, tevens te vermelden, of die betrekking had op rechtspraak, schatting, oorlog enz. Langzamerhand echter is dit systeem zoo volmaakt geworden, dat ze in staat waren de belangrijkste gebeurtenissen betreffende het rijk vast te leggen, evenals voorschriften en wetten. ☒ Hoewel tot

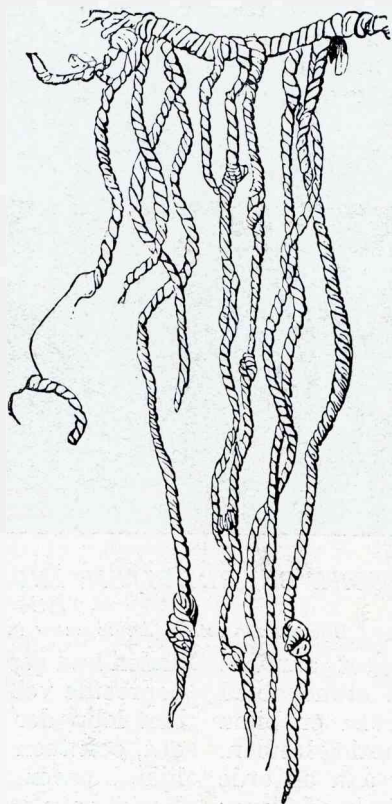
op heden alle pogingen om de nog bestaande quipu's te ontcijferen vruchteloos zijn gebleven, leven er in Zuid-Peru nog Indianen — zoo meldt Dr. Tylor in zijn Early history of Mankind —, die geheel vertrouwd zijn met den inhoud van enkele historische quipu's, die van oude tijden zijn bewaard gebleven. Zij houden hun wetenschap echter diep geheim, vooral voor de blanken. ☼ De knoopenmethode is nu nog in gebruik bij de Puna-herders der Peruaansche plateaux. Aan het eerste koord worden de stieren „genoteerd”, aan het tweede de koeien, welke verdeeld worden in melkgevende en niet-melkgevende. Door middel van het volgende leggen ze het aantal kalveren vast, de schapen enz., terwijl andere koorden dienstbaar zijn gemaakt om de producten als boter, wol, huiden te noteeren, waarbij de verschillende kleuren en vormen der knoopen den sleutel geven tot het ontcijferen. ☼ Hiermede parallel ging het gebruik der Paloni-Indianen in Californië, waarvan enkelen geregeld een nederzetting San Gabriel bezochten om inlandsche dekens voor hun achtergebleven stamgenooten te verkoopen. Iedere Indiaan, die dekens ten verkoop meegaf, voorzag den ander van twee koorden van wol of gevlochten haar. Aan het eene koord werden de verkochte dekens genoteerd, aan het andere de ontvangen realen. Op deze wijze was het hen mogelijk bij terugkomst aan hun principalen afrekening te doen, die op hun beurt aan de koorden onmiddellijk konden zien, hoeveel dekens verkocht waren en hoeveel geld ze te vorderen hadden. ☼ In Afrika wordt een knoopenschrift door enkele stammen nog gebruikt, terwijl de voorwerpen, die er in geknoopt zijn een eigen taal spreken. Zoo beteekenen twee naar elkaar toegewende schelpen in het touw geknoopt, vriendschap; een pijl oorlog enz. ☼ Nog niet zoo héél lang geleden was het, dat de belasting-collecteurs der Hawai-eilanden, ten einde de belasting-capaciteit der bewoners vast te leggen, zich van een vele honderden meters lang koord bedienden. Knoopen, lussen, kwastjes van verschillenden vorm, afwisselende kleur en grootte gaven de districten, getallen en inwoners aan, terwijl de bedragen door iederen bewoner te betalen, zóó nauwkeurig daarop waren aangebracht, dat vergissing was uitgesloten. ☼ Ook in het oude Chineesche Rijk heeft men een dergelijk soort „schrift” gekend. De Shu-king, een heilig geschiedkundig werk, maakt melding van het gebruik van geknoopte koorden vóór het ontstaan van de gewone schrijfkunst in China. De legende gewaagt zelfs van een knoopenschrift, teruggaande tot 2800 v. Chr., door Fo-Hi uitgedacht, terwijl een andere legende zegt, dat de oudste „schriftvorm” bestond uit 540 teekens, gevormd door combinaties van geknoopte koorden en acht symbolen, zijnde vogelklauwen in verschillenden stand. ☼ Vroeger werd een knoop ook beschouwd als het symbool van een verdrag en moesten de getuigen in een riem aan het document een knoop leggen. De gestrikte knoop kwam hier en daar voor als verbods- of waarschuwingsteeken b.v. in Duitschland, als Tabu-teeken in de Zuidzee-eilanden, terwijl die bij natuurvolkeren ook voor magische doeleinden wordt gebruikt. ☼ Een uitvloeisel ten slotte van deze magische kracht, die aan knoopen in het algemeen wordt toegeschreven, is het gebruik, dat nu nog wel heerscht, om in een huis, waar een geboorte of huwelijks plaats vindt, alle knoopen los te maken. B. W.

Aphorisme. In ons heimwee naar echt en waar geluk overmeestert ons vaak de smart der belemmering.

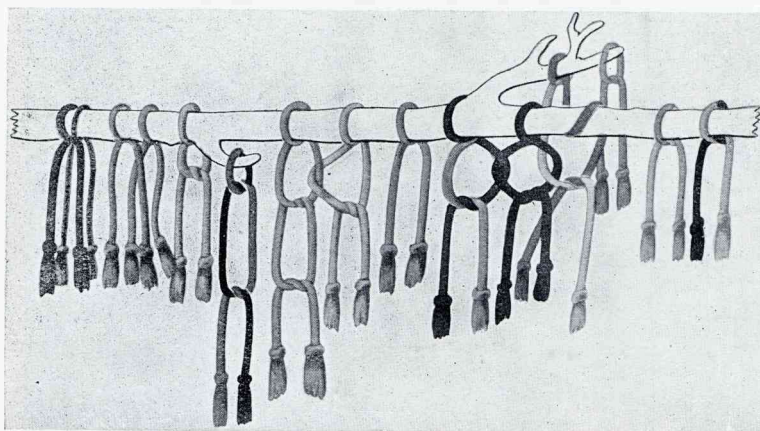
Limburgsche boerderijen

DOOR MR. E. FRANQUINET

IN zijn in 1908 verschenen standaardwerk „Het Boerenhuis in Nederland en zijn Bewoners”, verdeelde Prof. J. H. Gallée de boerderijen in ons land in verschillende typen. Deze indeeling, die gegrond was op een jarenlange diepgaande studie, toonde duidelijk aan, dat het boerderij-type van een bepaalde streek in zijn ontwikkeling mede afhankelijk is geweest van verschillende factoren, die met den aard van het bedrijf als zoodanig weinig of niets uitstaande hadden. ☼ Tot de belangrijkste van die factoren kunnen worden gerekend raseigenschappen, politieke geschiedenis en economische toestanden. Deze factoren zijn bij de ontwikkeling der verschillende boerderij-typen van zooveel belang geweest, dat een duidelijk onderscheid is te zien bijv. tusschen een boerderij van Saksischen en een van Frankischen oorsprong; dat, om een ander voorbeeld te nemen, de midden-Limburgsche Maasdal-hoeve bij nader onderzoek in enkele belangrijke punten blijkt af te wijken van de uit een zelfde oertype stammende Zuid-Limburgsche hoeve, en dat, om een voorbeeld te ontleenen aan den derden der genoemde factoren, de Oost-Brabantische en West-Limburgsche hoeve, die beide gelegen zijn in een armelijke zandgrondstreek, een bouwtrant vertoonen, die, hoofdzakelijk om redenen van zuiver economischen aard, geheel afwijkt van de bouwtrant der boerderijen uit dichtbij gelegen vruchtbaarder streken. ☼ Bij het beschouwen van de verschillende boerderij-typen, die men in Limburg vindt, zullen dan ook steeds de bovengenoemde factoren in het oog moeten worden gehouden, en het zal blijken, dat ze inderdaad op de bouwwijze wellicht nog van meer invloed zijn geweest dan de aard van het bedrijf, dat in de verschillende hoeven werd uitgeoefend. ☼ De Limburgsche boerderijen laten zich — in het algemeen gesproken — in vier hoofdtypen verdeelen, nl. het Zuid-Limburgsche, het Midden-Limburgsche van den Maasoever, het Hallehuis in Noord-Limburg en het langgevel-type of Brabantsch huis in Westelijk Limburg. Van deze typen komen de twee eerstgenoemde in ons land alleen in Limburg voor, al vindt men ook in het zuidelijk en zuidwestelijk gedeelte van Noord-Brabant wel boerderij-vormen, die met het tweede type veel overeenkomst vertoonen. De beide laatstgenoemde vormen zijn elders in ons land zuiverder te vinden, en wel het Hallehuis in het oosten van Gelderland en Overijsel, het langgevel-type in Noord-Brabant. ☼ Daarom lijkt het ons wenschelijk, bij een beschouwing der Limburgsche boerderijen een aanvang te maken met het Zuid-Limburgsche type, wijl dit in ons land een heel bijzondere plaats inneemt. ☼ De oorsprong van dit type moet reeds in lang vervlogen tijden worden gezocht, nl. omstreeks het begin onzer jaartelling, toen de Romeinen in het zuidelijkste gedeelte van ons land vasten voet hadden gekregen en zich hier bloeiende Romeinsche kolonies hadden ontwikkeld. ☼ Langs de groote heirwegen verrezen voor en na de landhoeven van hen, die zich in het veroverde gebied metterwoon vestigden. Dat zij hun woningen bouwden in den trant van hun geboorteland, is begrijpelijk. Uit de opgravingen van enkele Romeinsche „villae”, in de laatste jaren gedaan, blijkt dan ook, dat de gebruikelijke bouwtrant was: vier gebouwen, die een binnenhof of impluvium omsloten. Dezelfde, aan vier zijden door gebouwen ingesloten binnenplaats of hof vindt men bij de tegenwoordige Zuid-

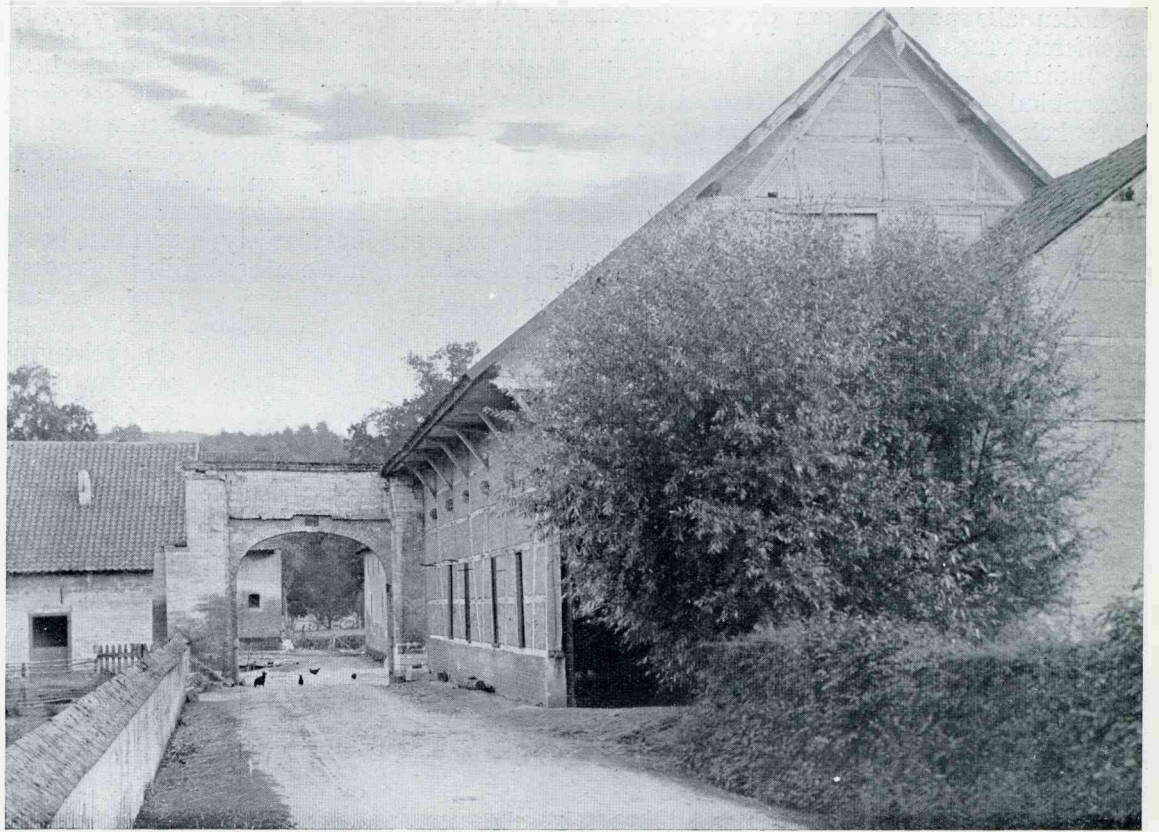
KNOOPENSCHRIFT. PERUAANSCH QUIPU, GEBRUIKT BIJ HET REKENEN

KNOOPENSCHRIFT. OUD-PERUAANSCH QUIPU

moet reeds in lang vervlogen tijden worden gezocht, nl. omstreeks het begin onzer jaartelling, toen de Romeinen in het zuidelijkste gedeelte van ons land vasten voet hadden gekregen en zich hier bloeiende Romeinsche kolonies hadden ontwikkeld. ☼ Langs de groote heirwegen verrezen voor en na de landhoeven van hen, die zich in het veroverde gebied metterwoon vestigden. Dat zij hun woningen bouwden in den trant van hun geboorteland, is begrijpelijk. Uit de opgravingen van enkele Romeinsche „villae”, in de laatste jaren gedaan, blijkt dan ook, dat de gebruikelijke bouwtrant was: vier gebouwen, die een binnenhof of impluvium omsloten. Dezelfde, aan vier zijden door gebouwen ingesloten binnenplaats of hof vindt men bij de tegenwoordige Zuid-

Limburgsche hoeve terug. Toch is er wel eenig onderscheid, dat niet over het hoofd mag worden gezien. Het Romeinsche landhuis immers bestond uit vier afzonderlijke gebouwen, die door een omheinig waren ingesloten, terwijl bij de tegenwoordige boerderij het carré één gebouw uitmaakt. Reeds in den Frankischen tijd is deze bouworde te vinden en wanneer men bedenkt, dat tusschen de Romeinsche en de Frankische periode de eeuwen van beroering lagen, waarin Hunnen en Gothen deze streken teisterden, zal men begrijpen, dat de Frankische bouworde niet anders te beschouwen is dan als een voortzetting van de Romeinsche, doch met het oog op grootere veiligheid en de mogelijkheid eener doeltreffender verdediging, versterkt door het aan elkaar vastbouwen van de om de binnenplaats gelegen gebouwen. ☞ Wanneer men bekend is met de geschiedenis van de streken, die thans het zuidelijkste deel onzer zuidelijkste provincie vormen, zal men weten, dat deze eeuwen lang, vrijwel tot aan het einde der 18e eeuw, hebben behoord tot het grondgebied van een wisselend aantal potentatjes, waarvan er bijna voortdurend ettelijke met elkaar op voet van oorlog leefden. Plunderingen en brandschattingen waren hier aan de orde van den dag. Daarenboven bloeide er een welig bendeleven; de namen van Tateren en Bokkenrijders zijn ook thans nog in ons land geen onbekenden. Dat de staatkundige verbrokkeling dezer streken op den bloei van dit bendeleven een gunstigen invloed uitoefende, valt gemakkelijk te begrijpen; een misdadiger behoefde zich slechts enkele kilometers te verplaatsen, om onttrokken te zijn aan de rechtsmacht van de overheid, binnen wier gebied hij zijn euvel-

LIMBURGSCH E BOERDERIJEN. INGANGSPOORT VAN EEN BOERDERIJ TE HOUTHEM

Bijbouw van lateren datum, maar in stijl met de andere gebouwen gehouden

daden had gepleegd. ☞ Een en ander had tot gevolg, dat de beproefde veilige bouwwijze uit den Frankischen tijd zich in den loop der eeuwen noodgedwongen bleef handhaven en dat, ook toen die noodzaak er niet meer was, toch de landelijke bouwer de eeuwenoude traditie getrouw bleef. ☞ Bezie men een Zuid-Limburgsche hoeve in haar zuiversten vorm, dan krijgt men den indruk, dat men voor een soort vesting staat; men ziet niets anders dan vier vrijwel blinde muren — alleen hier en daar een hoog, meestal ook nog getralied raampje — terwijl de eenige toegang bestaat uit een zware eikenhouten poort, waarin een klein deurtje voor het personenverkeer is aangebracht. Een enkele maal is dit deurtje vervangen door een klein afzonderlijk poortje naast

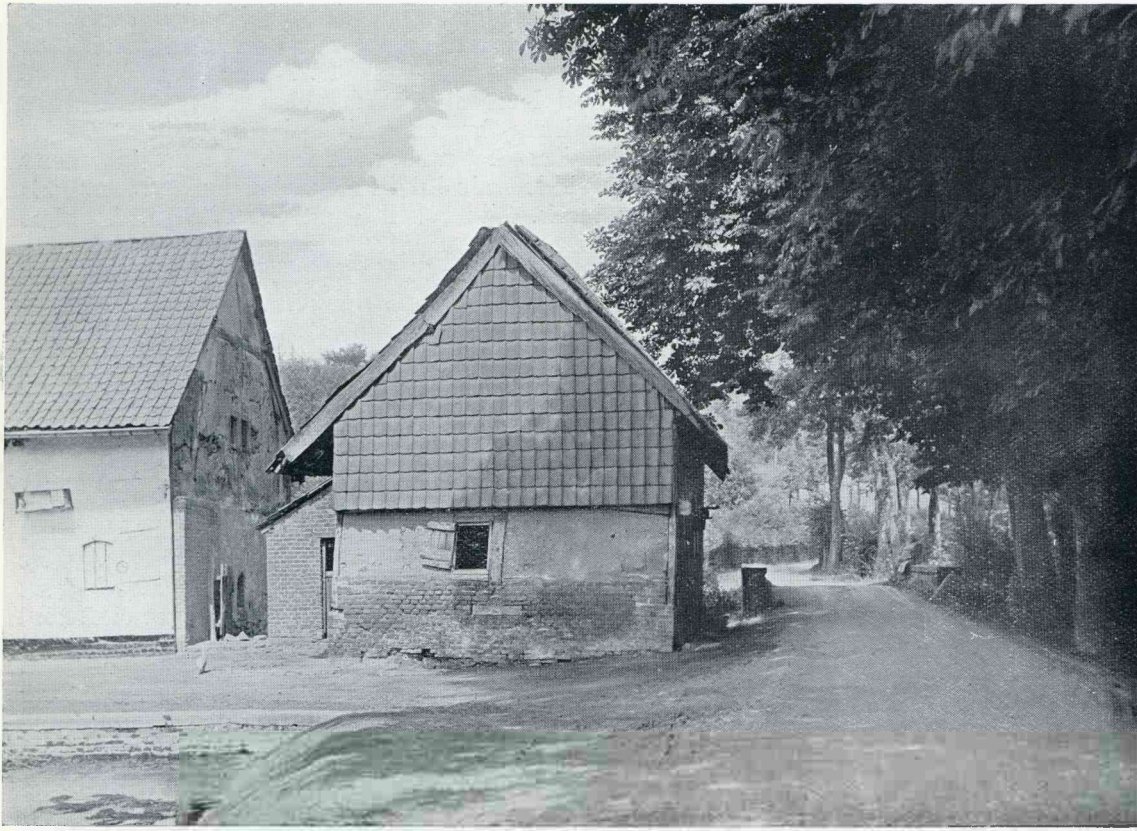
den hoofdingang. Vindt men in een of meer van de buitengevels groote ramen, dan kan men er zeker van zijn, dat deze in den regel van jongeren datum zijn. Een merkwaardigheid van het kleine poortje is, dat vaak het gevelgedeelte, waarin het is aangebracht, een min of meer scherpen hoek vormt met de rest van den voorgevel. Ofschoon dit niet heel zeker is, maakt het toch den indruk, alsof zulks uit strategische overwegingen is geschied. ☞ Natuurlijk heeft de Zuid-Limburgsche boerderij, toen eenmaal veiliger tijden waren aangebroken, dus in den loop der vorige en van deze eeuw, tal van wijzigingen ondergaan, zoodat het oorspronkelijke type in zuiveren vorm vrijwel nergens meer wordt aangetroffen. Behalve tot het doorbreken der buitenmuren, ten einde daarin meer en grotere ramen aan te brengen — uit hygiënisch oogpunt zeer prijzenswaardig, maar desniettemin een schending van het oorspronkelijke type — werd ook in veel gevallen over-

gegaan tot het slechten van

LIMBURGSCH E BOERDERIJEN. VOORGEVEL VAN EEN ZUID-LIMBURGSCH E HOEVE TE HOUTHEM UIT 1720

De groote ramen zijn van lateren datum

LIMBURGSCHE BOERDERIJEN. OUDE OLIEMOLEN TE SPAUBEEK
Typisch voorbeeld van leemen muurbouw

den poortmuur ten einde een ruimeren toegang tot het erf te verkrijgen. Nieuwe bijgebouwen, zooals stallen en schuren werden aan het bestaande gedeelte, maar buiten het carré, aangebouwd. ☞ Toch werden ook bij deze vernieuwingen de oude, beproefde bouwprincipes niet uit het oog verloren en vindt men ze bij dergelijke nieuwe gedeelten nog consequent toegepast. Eerst in den loop dezer eeuw schijnt het bouwmeester-gilde ten plattenlande met de oude tradities te hebben gebroken en, het moet met leedwezen worden geconstateerd, lang niet altijd met winst in aesthetischen zin. ☞ Men zou zoo meenen, dat de oude Zuid-Limburgsche hoeve, als hiervoor geschetst, uiterlijk nogal een somberen indruk moet maken. Toch is niets minder het geval. Dit is hoofdzakelijk te danken aan de gelukkige omstandigheid, dat de oude bouwmeesters konden werken met een materiaal, dat door zijn kleur een vroolijke noot in het landschap bracht, namelijk de goudgele mergelsteen. Deze steensoort, die ter plaatse in den bodem wordt gevonden en gemakkelijk te winnen en te bewerken is, vond, als meest economisch bouw materiaal, een zeer ruime toepassing. De aanvankelijk zeer zachte steensoort verweert aan de lucht snel en wordt dan hard en ietwat bleeker van tint. Een nog goedkoper bouw wijze dan die met mergelsteen, was die waarbij in het geheel geen steen werd gebruikt en die dan ook in den regel werd toegepast door de eigenbouwers van de heel kleine boerderijtjes, terwijl ook de meer welgestelde boeren ze gaarne toepasten bij den bouw hunner stallen e.d. Dit is de zoogenaamde vakwerkbouw. Deze bestaat uit een geraamte van houten balken, welker tusschenruimten aangevuld zijn met rijshout en vervolgens aan de binnen- en buitenzijde besmeerd met een laag leem, een grondsoort die in Zuid-Limburg op tal van plaatsen in den bodem voorkomt. Deze

hoofdstijlen, iets wat alleen bij den Zuid-Limburgschen bouwtrant voorkomt. *(Slot volgt)*

LECTUUR

VERHAAL VAN EEN OUDEN PENNELIKKER

Naar het Russisch van A. P. TSJECHOW

O P zekeren dag zat de impressario van ons theater, Galamidow, in de werkkamer van onzen chef Iwan Petrowitsj Semipalatow te praten over het spel en de schoonheid van onze actrices. ☞ „Maar ik ben het niet met u eens”, zei Semipalatow, terwijl hij een chèque teekende. „Sofia Joerjewna is een geprononceerd, origineel talent! Ze is zoo lief, zoo gracieus . . . Ze is zoo bekoorlijk . . .” ☞ Iwan Petrowitsj Semipalatow wilde voortgaan, maar van

LIMBURGSCHE BOERDERIJEN. DORPSTRAAT TE EYSDEN
Voorbeeld van vakwerkbouw

leemen vakwerkmuren werden dan naderhand met kalk gewit. Na verloop van tijd liet gewoonlijk de dunne kalklaag op de balken los, schilferde af of werd weggewasschen door den regen en zoo ontstonden de eigenaardige, mozaiekachtige muurvlakken, die men overigens vrijwel nergens in ons land vindt. ☞ Zeer groote hoeven werden, vooral in de laatste eeuwen, ook wel in baksteen opgetrokken, maar toch werd ook dan in den regel de steen gewit en heel dikwijls werd zelfs bij den baksteenbouw toch de vakwerkbouw van houten balken toegepast. ☞ Een eigenaardigheid van de Zuid-Limburgsche boerderij is ook haar ver vooruitspringend dak, dat als het ware een luifel vormt en aanleiding geeft tot een buitenbouw van steunbalken, die een geestige noot aan den gevel vormen. Merkwaardig is ook, speciaal bij den vakwerkbouw, de verankering met houten pennen van de buiten den gevel uitstekende moerbalken aan de

verrukking kon hij geen woord uiten en om zijn lippen speelde zulk een breede en zoete glimlach, dat de impressario, die hem aanzag, er een zoeten smaak van in den mond kreeg. „Ik houd zoo van . . . e-e-e . . . die schittering in haar donkere oogen. wanneer zij een monoloog leest . . . Dat stralen, o, dat stralen! Op zoo'n moment, zegt u het haar maar gerust, ben ik . . . tot alles in staat!” „Excellentie, wilt u alstublieft het antwoord teekenen op het verzoek van de politie te Cherson betreffende . . .” Semipalatow hief glimlachend het gelaat op en zag vóór zich den ambtenaar Merdjajew. Merdjajew stond voor hem en reikte hem met uitpuilende oogen een papier ter onderteekening. Semipalatow fronste het voorhoofd: het proza had op het boeiendste moment een eind gemaakt aan de poëzie. „

„Dat had nog wel wat kunnen wachten”, zei hij. „U ziet toch, dat ik in gesprek ben! Wat een onopgevoed, onbehouwen volk! Kijk eens hier, mijnheer Galamidow . . . U heeft gezegd, dat de types uit de werken van Gogolj bij ons al uitgestorven waren . . . Maar ziet u nu zelf eens! Is dat niet zoo'n type? Haveloos, de ellebogen door de mouten, scheel . . . nooit kamt hij zijn haar . . . En kijk eens, hoe hij schrijft! Daar kan geen sterveling uit wijs worden! Hij schrijft zonder slot of zin . . . als een schoenmaker! Ziet u zelf eens!” „Tja...” bromde Galamidow, na het papier te hebben bekeken. „Inderdaad... U leest zeker weinig, mijnheer Merdjajew”. „Beste man, zoo gaat het niet langer!” ging de chef voort. „Ik moet mij voor u schamen! Waarom leest u dan geen boeken?...” „Lectuur is van groot gewicht!” zei Galamidow en zuchtte zonder reden. „Van heel groot gewicht! Als u leest, zult u meteen zien, hoe uw blik verruimd wordt. En boeken kunt u overal krijgen. Vraagt u maar aan mij, bij voorbeeld . . . Ik zal ze u met genoeg leenen. Morgen zal ik wat boeken laten brengen, als u wilt”. „U moet Mijnheer Galamidow wel bedanken, beste man!” zei Semipalatow. Merdjajew maakte een linksche buiging, bewoog zijn lippen en ging heen. Den anderen dag kwam Galamidow bij ons op kantoor met een pak boeken bij zich. Van dit oogenblik af begon de historie. Het nageslacht zal Semi-

palatow zijn lichtzinnigen stap nooit vergeven. Van een jongmensch zou men zoo iets desnoods door de vingers zien, maar van een ervaren staatsraad — nooit! Na de komst van den impressario werd Merdjajew bij den chef geroepen. „Hier heeft u wat te lezen, beste man!” zei Semipalatow en gaf hem een boek. „Lees het met aandacht”. Merdjajew nam het boek met sidderende handen en ging het privé-kantoor uit. Hij zag bleek. Zijn schele oogen draaiden vol onrust en schenen steun te zoeken bij de voorwerpen in de omgeving. Wij namen zijn boek en begonnen het voorzichtig te bekijken. Het boek heette „De Graaf van Monte Christo”. „Tegen zijn wil sta je machteloos!” zei met een zucht onze oude boekhouder Prochor Semjonysj Boedyl-da. „Zie maar door den zu-

ren appel heen

te bijten en hou je maar taai . . . Lees maar bij stukjes en beetjes, misschien geeft God, dat hij het vergeet, en dan hoeft u niet meer door te gaan. Je moet maar niet bang wezen . . . Maar één ding — je mag niet prakkizeeren . . . Je moet lezen, zonder dat je prakkizeert over al die spitsvondigheden”. Merdjajew wikkelde het boek in een papier en ging zitten schrijven. Maar zijn handen stonden ditmaal verkeerd. Zijn handen beefden en zijn oogen

loenschten verschillende richtingen uit: het eene keek naar de Izoldering en het andere naar den inktpot. Den volgenden dag kwam hij met een behuild gezicht op kantoor. „Al vier maal ben ik er aan begonnen”, zei hij, „maar ik begrijp er niks van . . . Allemaal van die buitenlanders...” Vijf dagen later ging Semipalatow de tafeltjes langs

en bleef staan voor Merdjajew, met de vraag: „Hoe zit het? Heeft u het boek gelezen?” „Jawel, Excellentie”. „Waar ging het dan over, beste man? Vooruit, vertel het eens!” Merdjajew hief zijn hoofd op en bewoog zijn lippen. „Ik ben het vergeten, Excellentie . . .” zei hij een minuut later. „Dan heeft u het niet gelezen of . . . e-e-e . . . zonder aandacht gelezen! Als een automaat! Zoo gaat het niet! U moet het nog eens overdoen! Ik kan het den anderen heeren ook aanbevelen! Leest u maar! U moet allemaal lezen! Bij mij voor het raam vindt u boeken, gaat uw gang maar. Paramonow, kom hier, neem een boek! Podchodtsew, ga er ook

LIMBURGSCHE BOERDERIJEN. KASTEELHOEVE TE ETSENRADE BIJ JABEEK

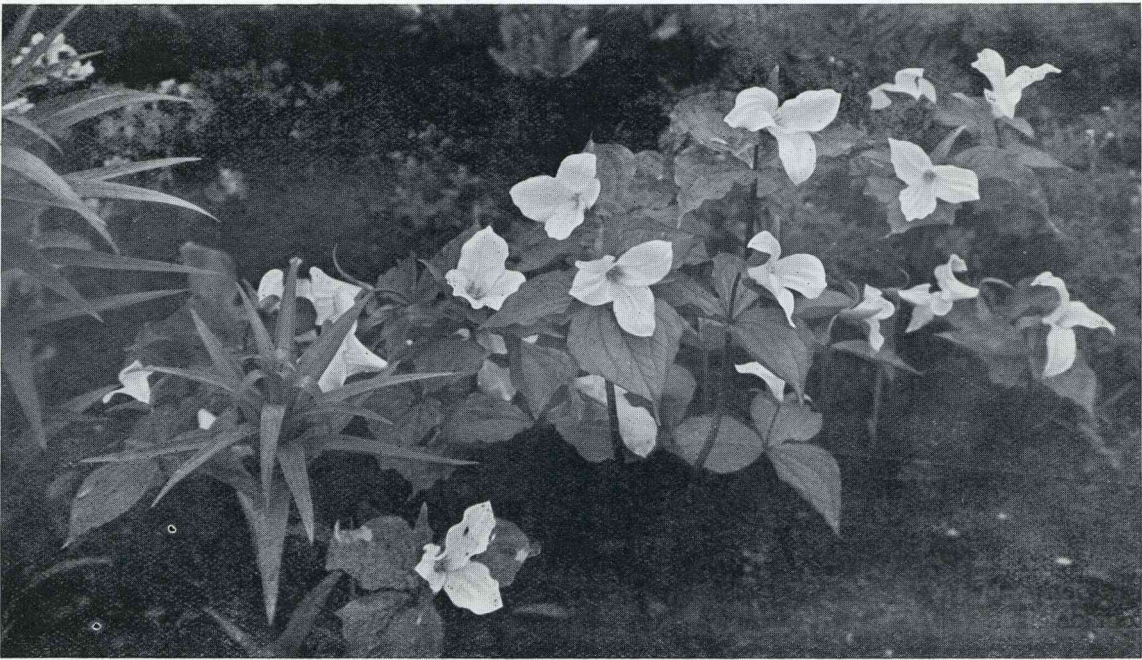

Foto Moerheim

SCHADUWPLANTEN. TRILLIUM MET UITKOMENDE LELIES IN DE SCHADUW

SCHADUWPLANTEN. TOORTS

mijn ontslag . . . Ik weet, wat de gevolgen zijn van al die critieken en pennevruchten. Door al dat ge lees is mijn oudste kleinzoon zoover gekomen, dat hij zijn eigen moeder uitscheldt voor halve gare en de heele vasten door leppert hij melk. Mij moet u excuseeren!" ☼ „U begrijpt het heelemaal niet", zei Semipalatow, die als gewoonlijk den grijsaard zijn lompheid vergaf. ☼ Maar Semipalatow had het verkeerd ingezien: de grijsaard had het wel degelijk begrepen. Een week later zagen wij de vruchten van dit ge lees. Podchodtsew, die het tweede deel had gelezen van het boek „De Eeuwige Jood", schold Boedylda heftig uit; Smirnow kwam elken dag dronken op kantoor. Maar op niemand had het lezen zulk een uitwerking als op Merdjajew. Hij werd mager, kreeg een ingevallen gezicht en raakte aan den drank. ☼ „Prochor Semjonytsj!" smeekte hij Boedylda, „schei toch uit met aldoor gebeden te prevelen! Vraag liever Zijne Excellentie, of hij mij wil excuseeren . . . Ik kan niet meer lezen. Ik lees dag en nacht, ik slaap niet en ik eet niet . . . Mijn vrouw is heelemaal afgebeeld van het hardop lezen, maar al sla je me dood dan begrijp ik er nog niets van! Om Godswil, heb medelijden met mij!" ☼ Boedylda trok eenige malen de stoute schoenen aan en poogde Semipalatow te overreden, maar deze haalde slechts de schouders op en met Galamidow door het kantoor wandelend, verweet hij allen hun onbeschaafdheid. Aldus gingen twee maanden voorbij, tot deze historie op een ontzettende manier eindigde. ☼ Op zekeren dag kwam Merdjajew het kantoor binnen, maar in plaats van aan de schrijftafel te gaan zitten, deed hij midden in de zaal een knieval, begon te huilen en zei: „Vergeef mij, Christenmensen, ik heb vals bankpapier gemaakt!" ☼ Daarna ging hij het privé kantoor binnen, viel voor Semipalatow op zijn knieën en zei: „Vergeef mij, Excellentie: gisteren heb ik een kindje in een put geworpen!" ☼ Hij stiet het voorhoofd tegen de grond en snikte . . . ☼ „Wat beteekent dat?" zei Semipalatow verbaasd. ☼ „Dat beteekent, Excellentie," zei Boedylda, die met tranen in de oogen naar voren kwam: „dat hij van zinnen is! Alle vijf zijn bij hem op den loop! Dat is het werk van uw Galamidow met zijn pennevruchten! Excellentie, God ziet alles. En wanneer mijn woorden u niet behagen, ontslaat u mij dan maar. Liever wil ik van honger sterven, dan zoo iets op mijn ouden dag aan te zien!" ☼ Semipalatow werd bleek en liep de kamer op en neer. ☼ „Galamidow moet niet meer binnengelaten worden!" zei hij op doffen toon. „En u kunt gerust zijn, heeren. Ik zie nu mijn fout in. Ik dank u, brave grijsaard!" ☼ En van dit oogenblik af ging alles weer geregeld bij ons. Merdjajew herstelde, maar niet geheel en al. Wanneer hij een boek ziet, begint hij nog steeds te sidderen en loopt weg.

NASCHRIFT VAN DEN VERTALER. Men zou geneigd zijn,

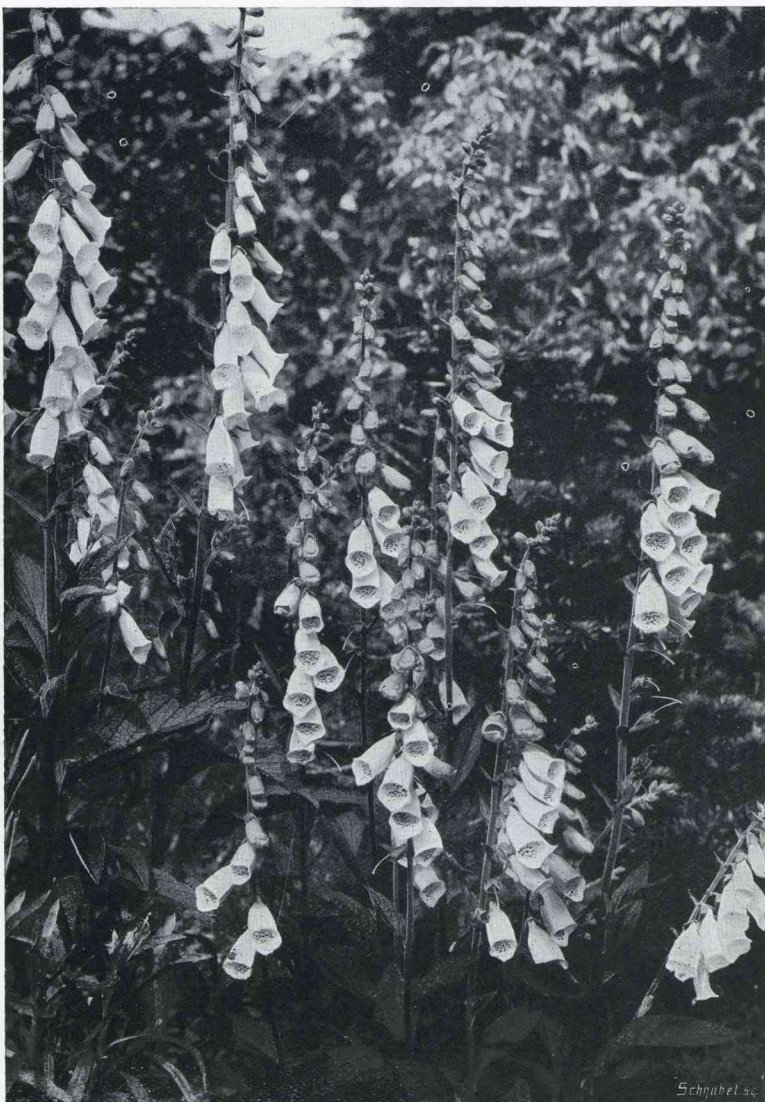
een halen. Smirnow — u ook! Neemt u allen maar één boek als-tublieft!" ☼ Allen gingen een boek halen. Alleen Boedylda w a a g d e het te protesteeren. Hij breidde de armen uit, schudde zijn hoofd en zei: „Mij moet u excuseeren, Excellentie . . . Ik neem nog liever

dit verhaal te beschouwen als een pleidooi voor de grofste onwetenschap of als een zonderlinge grap. Wanneer men echter bedenkt, dat Tsjechow arts was, en in zijn werk bij voorkeur en met treffende juistheid ziektegevallen typeert, dan ligt een aannemelijke verklaring hier voor de hand. ☼ Het heele personeel leed namelijk aan ouderdomsaftakeling (dementia senilis). Merdjajew, met zijn haveloos uiterlijk, zijn linksche manieren, heeft alle ken tekenenen van een vergevorderd stadium dezer ziekte. ☼ Dergelijke patiënten kunnen nog langen tijd hun gewone dagelijksche bezigheden verrichten, zoodat een buitenstaander een te gunstigen indruk van hen krijgt. Zij werken echter als automaten, zonder er bij te kunnen denken. ☼ Doch zoodra er iets voorvalt, dat afwijkt van de dagelijksche sleur, blijkt hun zielsziekte maar al te duidelijk, hetgeen ook in dit verhaal het geval is. DR. A. E. BOUTELJE

Schaduwplanten

DOOR MIEN RUYS

V OOR vreemdelingen en vooral voor kunstenaars is een van de grootste attracties van ons land de sfeer van het licht. Het wonderlijk klare en toch niet harde licht dat alle vormen en kleuren in elkaar over doet vloeien. ☼ In Zuidelijke landen geven zon en schaduw scherpe contrasten en contouren, hier in ons land vervloeien de lijnen meer; toch wordt ook hier het effect van licht en schaduw in den tuinaanleg veel gebruikt. Een donker overgroeid poortje waarachter de middagzon licht te branden, geeft een punt wat ons boeit en den blik gevangen houdt; terwijl het komen uit een beschaduwde gedeelte in het volle licht ons iederen keer opnieuw het wonder van den wijden hemel doet ondergaan. ☼ Iedere tuin bezit wel een schaduwplekje, dat gewoonlijk, om zijn ongunstige ligging, verwaarloosd wordt, terwijl hier dikwijls zoo iets aardigs van gemaakt kan worden. ☼ Belangrijk is wel wat al zoo de schaduw veroorzaakt. Hooge, omringende muren die alle licht benemen zijn natuurlijk zeer

SCHADUWPLANTEN. VINGERHOEDSKRUID

ongunstig; ook zijn er enkele boomen die allen plantengroei onmogelijk maken, zooals Beuken en zware Kastanjes, waaronder hoegenaamd niets groeit, terwijl onder eiken en vruchtboomen een zeer rijke plantengroei mogelijk is. ☼ Ook is een heesterbeplanting onder ongunstige omstandigheden mogelijk wanneer deze tegelijk met de jonge boomen geplant wordt; ze groeien dan tesamen op, terwijl het onmogelijk zou zijn een aanplant te maken wanneer de boomen al volwassen zijn. Het is niet de bedoeling hier een onderbeplanting voor een boschje aan te geven, maar een mogelijkheid tot aantrekkelijk maken van kleinere schaduwgedeelten. ☼ Er is weinig wat groeien kan in de schaduw waar de grondsoort zeer droog is, zooals onder dennen; slechts de allersterkste soorten kunnen hier leven en men moet tevreden zijn met wat groen. Enkele heesters voor deze ligging zijn *Symphoricarpus racemosus* (Sneeuwbes) waarvan ook een aardige lager blijvende, bonte variëteit bestaat; *Ribes alpinum*, *Genista tinctoria* (zomerbloeiende Brem), *Berberis Thunbergi* en de groenblijvende *Berberis stenophylla*, evenals de fijne, elegante struikjes van *Lonicera nitida*. Is de grond echter vochtig, dan zijn er onbepaalde mogelijkheden. Op warme, zonnige dagen is hier een stil, groen gezeefd licht, dat rust geeft na de felle blikkering daarbuiten; het is of je hier alles hoort groeien. De hoofdtoon van de beplanting is groen in verschillende tinten en vooral in mooie bladvormen. Het glimmende, ronde blad van de dubbele Dotterbloem komt sterk uit tegen het grillige, rietachtige groen van de *Tradescantia*.

Zeldzaam mooi van kleur is het blad van *Dicentra* (Gebroken Hartjes) in combinatie met het zware blauw-groen van *Hosta Fortunei*. (de ouderwetsche Funkia). Tusschen veel laag groen van de donker glanzende Maagdepalm en het lichtere blad van Lieve Vrouwen Bedstroo schiet plotseling een krachtige *Verbascum* (Toorts) omhoog. Het is hier geen wemeling van kleur, behalve in het voorjaar, wanneer groote massa's *Primula's* (Sleutelbloem) in vollen bloei staan en de bodem bedekt is met het fijne, lichtende blauw van de kruipende *Veronica polifolia*, — maar een harmonie waar een groote rust van uit gaat. Hier en daar komt wat kleur tusschen het vele groen, in het voorjaar Dotterbloemen en Irissen aan het water, daarna Pioenen; tegelijk bloeien de sierlijk overhangende witte pluimen van *Aruncus sylvestris* en de diep oranje Boerenlelie; witte Phloxen, roode Hanekam, bruine, oranje en gele Dagelies (*Hemerocallis*), witte *Campunula's* geven alle om beurt wat kleur tusschen het groen. Later in den zomer buigen zich Tijgerlilies over het water en steken de sterke pluimen van witte en rose *Astilbes* helder af tegen de boomen. ☼ Hoe langer hoe liever, Hertshooi, *Sedum spurium* woekeren snel over den vochtigen bodem voort; overal verspreid staan groepjes Vingerhoedskruid. Deze schieten ieder jaar op onverwachte plekken omhoog. Juist dit wilde, natuurlijke groeien boeit ons hier. Is er iets mooiers denkbaar dan de zich uitrollende Varenbladen in het voorjaar? Wat een stuwkracht spreekt hieruit die ze omhoog dwingt naar het licht! ☼ Zoo groeit hier een geheel zelfstandig leven zich uit onder de boomen.

EEN MAND MET VISCH

Vervolg en slot van bladz. 459

NADAT de vos zooveel gegeten had als hij lustte, rekte hij zich uit en likte zijn bek af. De blik, dien hij op de mand gevestigd hield was even waakzaam als te voren, maar er lag nu iets minachtends in. Er waren nog eenige forellen over, maar hij verlangde er naar hier vandaan te komen. Hij pakte de twee grootste in zijn bek op en liep er mee naar het bosch, onder het loopen steeds omkijkend. ☼ Nog voor hij de beschermende pijnboomen had bereikt, gleeed de marter uit zijn schuilplaats, zette zijn voorpooten op de overgebleven visschen en bleef hem met uitdagenden blik staan nakijken. Als de vos teruggekomen was, zou de marter den strijd hebben aangeboden. Maar de vos dacht er niet aan om terug te gaan. Er was niets meer, dat de mocite van een gevecht loonde. Hij vond het heelemaal niet erg, dat de marter de rest zou opeten. Hij liep onverschillig door naar zijn hol onder de wortels van een ouden berkeboom op den heuvel. ☼ De marter vrat tot hij geen hap meer door zijn keel kon krijgen. Er lagen nog een paar onaangeraakte visschen. Hij keek er met spijt naar, maar hij bezat niet den schranderden geest van den vos en het begrip om ze mee te nemen en voor later gebruik te verstoppen. Dus liet hij ze liggen met een verzameling van netjes afgebeten koppen en staarten om de visschers te bespotten als zij bij zonsondergang terug kwamen. Hij voelde zich erg slaperig. Kalm wandelend, heel anders dan met zijn gewone, haastige, voortschietende bewegingen, verliet hij de open plek in de richting van het water. Onder den oever was een oud muskusratten-hol, dat hij goed kende. De waarheid was, dat hij eerst enkele dagen geleden de bewoners er uit had verjaagd en hun nest jongen had opgegeten. Hij kroop het hol binnen, draaide zich ineem op het gras in het uitgemoorde nest en ging rustig liggen slapen.

HÄNDEL, de beroemde componist, was verzot op lekker eten en niet minder op een goeden dronk. Te Londen vertoevend had hij eens den directeur der koninklijke kapel, benevens andere toonkunstenaars, ten eten genoodigd. Gedurende den maaltijd riep Händel: „Wacht, daar schiet me iets te binnen!”, waarop hij de tafel verliet en zijn werkkamer binnenging toen gasten hem zeiden, zich toch vooral niet te geneeren, daar zij er nimmer de schuld van wilden zijn, dat een geniale inval van den gastheer voor de wereld verloren ging. ☼ Toen dit tooneel zich echter ettelijke keeren herhaald had, werd één der gasten toch nieuws-

gierig, sloop Händel na, keek door het sleutelgat, en zag, dat Händel, in plaats van noten op 't papier te werpen, zich vermeide met het drinken van een stevig glas wijn. ☼ Later werd het vooral opgehelderd: Van één zijner vereerders, Lord Ratnor, had Händel een mand Bourgogne gekregen, die te kostelijk was, om zijn gasten voor te zetten, maar die hijzelf te veel apprecieerde om er tijdens het diner van af te kunnen blijven. Hij laafde zich dus met de Bourgogne en zijn dischgenooten moesten het met port stellen.

Foto Moerheim

SCHADUWPLANTEN. ARUNCUS SYL-
VESTER

SCHADUWPLANTEN. PRIMULA DENTICULATA ALBA